

San Salvador, a rákbetegek kórházának kápolnája, 1980. március 24: gyászmise közben lövések dördülnek.

Az alattomos dumdum golyók fején és szívéen találják el a papot. **Oscar Romero érsek** összeesik az oltárnál, szájából és füleiből vér folyik. Néhány perc múlva meghal a klinikára vezető úton.

A támadás előtti napon a San Salvador-i katedrálisban elmondott, félreérthetetlen prédikációjával az érsek maga mondta ki halálos ítéletét: tagadta népe elnyomóinak keresztény mivoltát, és nyíltan parancsmegtagadásra szólította fel a katonákat, a nemzeti gárdistákat és a rendőröket: „Testvérek, ti a népünkhöz tartoztok, ti saját testvéreiteket ölitek a parasztok között! Legfőbb ideje, hogy ismét fölfedezzétek a lelkiismereteket, és gonosz parancsok helyett annak engedelmeskedjétek.”

Erre a hatalmasok bérgyilkost fogadtak. Az általános pánikban elmenekülő mesterlövész nyomai kétséget kizáróan a katonai kaszárnyákba vezettek. Az USA titkosszolgálat és az ENSZ által a diktatúra után létrehozott „igazságtalán bizottság” kényszerítő erejű bűnjeleket talált arra vonatkozóan, hogy a salvadori titkosszolgálat egykori főnöke és az ORDEN nevű terrorszervezet feje, **Roberto D’Aubuisson** (később El Salvador elnöke, aki 1992-ben halt meg) személyesen adta ki a gyilkossági parancsot.

Mielőtt 2010. március 24-én bekövetkezett volna Romero meggyilkolásának 30. évfordulója, El Salvador összes püspökei levelet írtak XVI. Benedek pápának, és kérték, hogy gyorsítsa föl és zárja le az érsek függőben lévő boldoggá avatási eljárását. XVI. Benedek, amikor még a Hittani Kongregáció prefektusa volt, jegelte a boldoggá avatási pert; ennek okait csak találgatni lehetett. Monsignore **Rafael Urrutias**, aki a salvadori püspöki konferencia megbízásából mozgatta a boldoggá avatási folyamatot, akkoriban azt mondta: „Látni kell: Monseñor Romerót katolikusok gyilkolták meg, vagyis ugyanazon hithez tartozó emberek. Ez problémát jelent Róma számára, mert vértanúkat normális esetben nem katolikusok állítanak elő, hanem kívülállók.”

Öt évvel később, egy Latin-Amerikából származó pápa kormányzása idején teljesült a salvadori püspökök kívánsága: Ferenc pápa vértanúnak ismerte el Romerót (ami főleglegessé teszi kikezdhethetetlen „csodáknak” az ilyen eljárásokra vonatkozóan különben előírt, időabló keresését), és 2015-ben boldoggá avattatta San Salvadorban, 200 püspök és 300.000 hívő jelenlétében. Szentté avatása 2018. október 14-én történt meg, egyidejűleg VI. Pál pápáéval, akinek szívügye volt a nyomor és az erőszakos rendszerek leküzdése a Harmadik világban.

Közép-Amerika legkisebb és legsűrűbben lakott országában egy évszázadon át diktatúrák és katonai junták

Tavaly decemberi számunkban már megemlékeztünk San Salvador 2018. október 14-én szentté avatott egykori érsekéről, ez az írás azonban részletesebben mutatja be életpályáját és szentté avatásának hátterét.

Halálos lövések az oltárnál

váltották egymást, s váltották a családi klánokat az elnöki palotában, anélkül hogy az ott üzött érdekpoltika bármit is változtatott volna az elszegényedett mezőgazdasági munkások és a városi nyomornegyedek lakóinak sorsán.

Amikor Romero átvette püspöki hivatalát a fővárosban, San Salvadorban, a legtöbb ember még 300 dollárt sem keresett egy évben. Minden harmadik alultápláltságban halt meg, s csak minden ötödiknek volt egész évben munkája. A népesség 2%-a, gazdag kávétermesztő farmercsaládok ellenőrizték a termőföld kétharmadát.

Akkoriban csaknem minden reggel lehetett kínzások nyomait viselő hullákat találni az utcákon. Becslések szerint csupán a Romero halála utáni három évben 35.000 emberéletet követelt a katonai junta és a gerillák közötti háború.

1992-ben hivatalosan befejezettek nyilvánították a polgárháborút. De a népességnek még mindig több mint a fele alulfoglalkoztatott vagy munkanélküli, a 7,3 millió lakos 38%-a él a szegénységi küszöb alatt.

Mire csúcspontjára ért a polgárháború, az egyház már régen határozottan a szenvedő nép oldalára állt. Akárcsak egész Latin-Amerikában, a keresztény bázis-közösségek szembesítették a mindennapos igazságtalanságokat az evangéliummal. Népi gyógyszertárakat és oktatási programokat szerveztek, élelmiszert osztottak, elsősegélynyújtó csoportokat hoztak létre.

Am az egyház drága árat fizetett elkötelezettségéért: a néma áldozatok jogaiért kiálló papok, katekéták és apácák tucatjait minősítették eretneknek, üldözték, kiutasították, megkínózták, meggyilkolták őket. „Tégy valamit a hazáért, ölj meg egy papot!” – követelték röplapok a fővárosban.

VI. Pál pápa ebben a robbanásig feszült helyzetben nevezte ki San Salvador érsekévé pont a világuidegen, a harmóniát kereső **Oscar Arnulfo Romerót**. A püspöki konferencia egykori általános titkára, aki a római Gregoriana Egyetemen tanult, vértelen adminisztrációs szakembernek számított.

De néhány hétnyi keserű tapasztalat elég volt ahhoz, hogy ebből a férfiből „megtérést” váltson ki, ahogyan ő maga fogalmazott. Alig szentelték püspökké, amikor a nemzeti gárdisták véres mészárlást rendeztek a tömegben, amely a választási manipulációk ellen tiltakozott San Salvadorban. Amikor a tüntetők a legközelebbi templomba menekültek, a nemzeti gárda megpróbálta kifüstölteni őket.

Romero megdöbbenve értesült a történekről. Aztán teljesen nyugodtan ezt mondta munkatársainak: „Mindenkori hazamegy, és segít az embereknek. Nyissátok meg ajtótokat mindenki számára, aki úgy gondolja, hogy veszélyben van! Vizsgáljátok meg, hogy tényleg üldözik-e őket! Ha igen, engedjétek be, és rejtsetek el őket!”

Röviddel ezután nagybirtokosok által fizetett orvlövészek megölték Aguilaresz plébánosát, *Rutilio Grandét*, aki néven nevezte a kizsákmányolást. (Nem régen megindították az ő boldoggá avatási eljárását is.) Ismét néhány hónappal később a hadsereg ejtőernyősökkel, páncélosokkal és gépfegyverekkel támadt rá a falura, Aguilareszre. A katonák át kutatták a lakásokat, széttépték Rutilio atya fényképeit, és mindenkit letartóztattak, akinek volt Bibliája. Sok embert elhurcoltak, hét falulakót megölték. A plébániatemplomban az egyenruhások szétlőtték a tabernakulumot, csizmájukkal taposták az ostyákat, és a halálba taszították a toronyból a sekrestyést, amikor az meg akarta húzni a vészharangot.

Az alig hatvanéves Romero, aki addig oly csöndesnek és elővigyázatosnak tűnt, a gyökerekig ható tanulási folyamaton ment keresztül. Úgy látszott, hogy átalakult. Ahelyett, hogy egyedül átvirrasztott éjszakákon gondosan megfogalmazott útmutatásokat írt volna a papságának, most mindenütt a párbeszéd lehetőségét kereste. Még a gyarmati időkből származó püspöki palotájának nagy hallját is kávézóvá alakította, s ez lett a főváros információs börtéje, sztrájkoló munkások, parasztok, egyetemisták, külföldi újságírók találkozóhelye. Az ifjúsági csoportoktól, munkásgyűlésektől, plébániai közösségektől gondjaik iránt érdeklődött, és tanácsaikat kérte.

Ez a pásztor egyre inkább összenőtt a népével. Jám-bor kritikusaik azt felelte, hogy az ő üzenete nem más, mint az evangéliumé: meghirdetni Isten közelségét, és vádat emelni a bűnök ellen. Persze nem hagyott kétséget azírás, hogy léteznek politikai bűnök is, és hogy az egyes emberek szívéből fakadó bűnök már régen a társadalmi bűnök gyilkos rendszerévé nőttek El Salvadorban, mindig új erőszakot szülve.

Amikor 1980-ban Európába utazott, hogy átvegye a Löweni Egyetem díszdoktori címét, arról beszélt a gazdag országok keresztényeinek, hogy az országabeli üldözések a szegény népet sújtják, amely Krisztus testét alkotja a történelemben: „Ez a nép Jézushoz hasonlóan keresztre feszített nép.”

Egyre gyakrabban fordult elő, hogy amikor vásárnaponként a székesegyházba ment misézni, lelőtt és halálra kínzott emberek megcsönkített hulláit tették a lába elé. És Romero egyre inkább belenőtt a szerepébe, hogy „la voz de los sin voz”, a hang nélküliek hangja legyen. Prédikációi felbecsülhetetlen értékűek voltak a nép számára. A számos analfabéta számára az újságokat pótolták.

Romero nem ritkán másfél órán át vagy még hosszabban beszélt, de az emberek tolongtak a székesegyház kapui előtt, és az egyházi tulajdonban lévő, YSAX nevű rádióadó révén a vidéki népesség 73%-át, a városiak 47%-át érte el. Romero megvonta az ívet az

evangélium és országa aktuális helyzete között. Híreket tett közzé a falvakból és a bázisközösségekből, kipelengézte az emberi jogok megsértését és a terrorcselekményeket, néven nevezte a felelősöket, halottak és eltűntek hosszú listáit olvasta fel.

Amikor két héttel a halála előtt egy újságíró megkérdezte, fél-e a haláltól, Romero ezt válaszolta:

„Ha megölnek, ismét feltámadok majd a salvadori népben. Ezt teljes alázattal mondom önnek, anélkül, hogy kérkednék... Bárcsak népem szabadságát szolgálná a halálom, és a jövőbe vetett remény melletti tanúságtétel lenne! Nyugodtan elmondhatja, hogy ha eljönnek, hogy megöljenek, megbocsátásomat és áldásomat fogom adni azoknak, akik ezt megteszik. Remélem, be fogják látni, hogy elpocsékolták az idejüket. Egy püspök meghalhat, de a nép sosem fog elpusztulni.”

Forrás: Der Pflug, 1999. május

Kompromisszumok nélküli vásárnaponkénti prédikációival szegény Romero saját keresztjét ácsolta meg – El Salvadorban és Rómában is. A földbirtokosok, exportkereskedők és iparosok egyesülete feljelentési kampányokat pénzelt „az ellen a férfi ellen, aki eladta lelkét az Ördögnek”. Öskonzervatív paptársai befektették őt Rómában. A végén a Kúria azt mérlegelte, hogy az érsek mellé adminisztrátort helyez, aki átveszi tőle a tekintélyi irányítást.

Eközben otthon, San Salvadorban szaporodtak a halál fenyegetések. Romero lakására rálöttek, s egyik nap 72 dinamitrúddal teli bőröndöt találtak az oltárnál. Az érsek higgadtan reagált, mondván: őt eltehetik láb alól, de az egyházat és az igazságosság hangját nem.

1980. március 24-én gyilkosai megállították őt. A római egyházi vezetésnek a politikus érsek vértanúságára adott reakciója kettős volt:

1983-as El Salvador-i látogatása során II. János Pál pápa a kormány ellenállása ellenére Romero sírjához sietett, és követelte, hogy mindig tartsák tiszteletben „a buzgó pásztor” emlékét. Félmilliónyi hálás kisparaszt, mezőgazdasági munkás és nyomornegyedlakó éljenezte meg, miközben a dísztribünön, ahol a kormány tagjai és magas rangú katonák ültek, egyetlen kéz sem mozdult, hogy megtapsolja.

Amikor azonban 1994-ben meghalt Romero barátja és a püspöki székben utóda, az igen elkötelezett *Arturo Rivera y Damas*, akkor a Wojtyła-pápa az ultrakonzervatív *Opus Dei*hez tartozó *Fernando Sáenz Lacallé* nevezte ki San Savador érsekévé. A 2009-ig hivatalban maradt, egykori tábori püspök *Sáenz Lacalle* szívesen találkozott a hadsereg vezetőivel és szélsőjobboldali politikusokkal. Elődje boldoggá avatási eljárásával kapcsolatban megjegyezte, hogy ismeretes számára Romero „hősies gondban levése a szegényekért”, de nem szabad őt túl korán és római engedély nélkül vértanúként tisztelni.

Az ilyen egyházpolitikai finomságok azonban közbömbösek a katolikus nép számára, amely régóta „Amerika Szent Romerójának” tartja az elhunytat.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2018/10